

การวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอร์เรซีของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

นางเอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ภาควิชาโสตทัศนศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974 - 639 - 197 - 6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN ANALYSIS OF MEDIA LITERACY LEVELS
OF HIGHER EDUCATION STUDENTS IN THAILAND

MRS. UAJIT VIROJTRAIRATT

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Educational Communications and Technology

Department of Audio - Visual Education

Graduate School

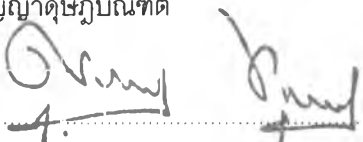
Chulalongkorn University

Academic Year 1997

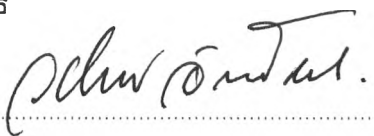
ISBN 974 - 639 - 197 - 6

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเดอเรชของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย
โดย นางเอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์
ภาควิชา โสวัตศนศึกษา
สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. เขาวเลิศ เลิศขไลพาร
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิรโสภณ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ สุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

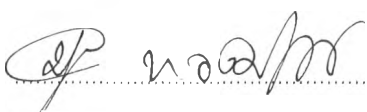

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. วชิราพร อัจฉริยะโกศล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร. เขาวเลิศ เลิศขไลพาร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร. พีระ จิรโสภณ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย กาญจนวาสี)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล วัชรากัย)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. นุญชาล ทองประยูร)

เกี่ยวกับฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสีเขียวนี้เพียงแผ่นเดียว

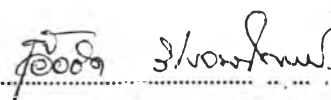
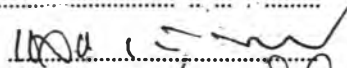
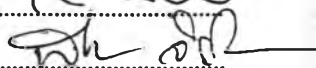
เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ : การวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอเรชของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา
ในประเทศไทย (AN ANALYSIS OF MEDIA LITERACY LEVELS FOR HIGHER
EDUCATION STUDENTS IN THAILAND) อ.ที่ปรึกษา : อ.ดร.เชาวเลิศ เลิศขโลฬาร,
อ.ที่ปรึกษาร่วม : รศ.ดร.พีระ จิโรโสภณ. 305 หน้า. ISBN 974-639-197-6.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและลักษณะของมีเดียลิตเตอเรช และเพื่อ
วิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอเรชของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวง
มหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

1. ผลการวิจัยสรุปได้ว่า แนวคิดและลักษณะมีเดียลิตเตอเรช จากการวิจัยวรรณกรรม
แบ่งออกเป็น 9 องค์ประกอบ ได้แก่ สถาบันสื่อ องค์กรสื่อ เนื้อความสื่อ การมีส่วนร่วมและการตอบโต้
สื่อของผู้รับสื่อ รูปแบบ รหัสและแบบแผนของสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ การ
ตีความเรื่องแนวเรื่องจริง การตีความเรื่องแนวนั้นเท็จ และการโฆษณาในโทรทัศน์

2. นักศึกษาส่วนใหญ่มีมีเดียลิตเตอเรชในระดับ 2 คือยังไม่รู้เท่าทันสื่อหรือถูกครอบงำโดยสื่อ
อย่างไรก็ตามนักศึกษามีมีเดียลิตเตอเรชด้านการตีความเรื่องแนวนั้นเท็จ และโฆษณาในระดับ 4 คือ
สามารถวิเคราะห์ได้ทั้งความหมายตรง และความหมายแฝง

ภาควิชา..... โสศทัศนศึกษา.....
สาขาวิชา..... เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา.....
ปีการศึกษา..... 2540.....

ลายมือชื่อนิสิต..... .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... .....

##C643759 : MAJOR EDUCATION COMMUNICATIONS AND TECHNOLOGY

KEY WORD : ANALYSIS/MEDIA LITERACY LEVELS

UAJIT VIROJTRAIRATT : AN ANALYSIS OF MEDIA LITERACY LEVELS FOR HIGHER EDUCATION STUDENTS IN THAILAND. THESIS ADVISOR : CHAWALERT LERTCHALOLARN, Ph.D. THESIS CO-ADVISOR : ASSOC.PROF.PIRA CHIRASOPHON, Ph.D. 305 PP. ISBN 974-639-197-6.

The purposes of the research were to study concepts and attributes of media literacy, and to analyze levels of media literacy of first year students of universities in Bangkok metropolis.

The finding summarized as follows:

1. Reviewing from literatures, 9 components of media literacy were identified as media institutions; media texts; media participants and respond; formats, codes and conventions of newspaper, radio and television; interpretation of narration in non-fiction, interpretation of narration in fiction, and television advertisement.

2. From the survey, most students found having media literacy at level 2, this means they were uncounterbalanced to media or they were dominated by media. However, students had media literacy within the component on interpretation of fiction and television advertisement on level 4, this means they were be able to analyze meaning both denotation and connotation.

ภาควิชา..... โสตนศึกษา
สาขาวิชา..... เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
ปีการศึกษา..... 2540

ลายมือชื่อนิต..... *Pira Chirasophon*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *Chawalert Lertchalolarn*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... *Uajit Virojtrairatt*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ ด้วยความกรุณาของอาจารย์ ดร. เชาวเลิศ เลิศขโลฬาร อาจารย์ที่ปรึกษา และรองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิรโสภณ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมที่ ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ที่เป็นประโยชน์ อาจารย์ ดร.วิราพร อัจฉริยโกศล ที่กรุณาชี้แนะ และให้กำลังใจ รวมทั้งคณะผู้เชี่ยวชาญที่ได้กรุณาตรวจสอบ และให้คำแนะนำในการจัดทำเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณยิ่ง

ขอบคุณในกำลังใจจากเพื่อนร่วมงานที่สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช และความช่วยเหลือจาก ดร.เพชร พิพัฒน์สันติกุล อาจารย์กอบกุล สรรพกิจจำนง และผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพัตรา คูหากาญจน์ ขอขอบคุณในความรัก ความเข้าใจ ความสนับสนุน และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ คุณวิโรจน์ และนางสาววิมลน วิโรจน์ไตรรัตน์ สุดท้าย ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณ มารดาและพี่ทุกคน ที่ให้กำลังใจในการศึกษาและการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่	
1	
บทนำ.....	1
ความสำคัญของปัญหาการวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	9
ขอบเขตการวิจัย.....	9
คำถามการวิจัย.....	11
คำจำกัดความในการวิจัย.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
2	
วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง.....	13
มีเดียลิตเตอเรซี.....	13
ลักษณะนักศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย.....	58
แนวคิดในการกำหนดระดับความคิดเกี่ยวกับมีเดียลิตเตอเรซี.....	64
3	
วิธีดำเนินการวิจัย.....	75
การสร้างเครื่องมือสำหรับวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอเรซี.....	75
การสำรวจมีเดียลิตเตอเรซี.....	82

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
	ผลการศึกษา แนวคิดและลักษณะของมีเดียลิตเตอเรซี.....	86
	ผลการศึกษาเพื่อกำหนดเกณฑ์การสร้างคำตอบหรือตัวเลือก มีเดียลิตเตอเรซี.....	107
	ตารางโครงสร้าง.....	108
	ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	152
	ผลการวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอเรซี.....	155
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	187
	สรุปผลการวิจัย.....	189
	อภิปรายผลการวิจัย.....	197
	ข้อเสนอแนะ.....	207
	รายการอ้างอิง.....	211
	ภาคผนวก.....	216
	ภาคผนวก ก. จดหมายเชิญชวนให้ตอบแบบสอบถาม.....	217
	ภาคผนวก ข. จดหมายที่ส่งไปพร้อมแบบสอบถาม.....	219
	ภาคผนวก ค. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	221
	ภาคผนวก ง. ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ.....	224
	ภาคผนวก จ. ตารางแสดงผลรวมของฐานนิยม ต่อองค์ประกอบมีเดียลิตเตอเรซี.....	264
	ภาคผนวก ฉ. แบบสอบถาม.....	274
	ประวัติผู้เขียน.....	305

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
1	กรอบความคิดหลักในการสร้างคำตอบหรือตัวเลือก แสดงระดับมีเดียลิตเตอเรซี.....	108
2	องค์ประกอบด้านสถาบันสื่อและองค์กรสื่อ.....	112
3	องค์ประกอบด้านเนื้อหาความสื่อ.....	117
4	องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม / การตอบโต้สื่อ ของผู้รับสื่อ.....	120
5	องค์ประกอบด้านรูปแบบ รหัส และแบบแผน ของสื่อหนังสือพิมพ์.....	122
6	องค์ประกอบด้านรูปแบบ รหัส และแบบแผน ของสื่อวิทยุกระจายเสียง.....	125
7	องค์ประกอบด้านรูปแบบ รหัส และแบบแผน ของสื่อโทรทัศน์.....	129
8	องค์ประกอบด้านการตีความการเล่าเรื่องแนวเรื่องจริง.....	134
9	องค์ประกอบด้านการตีความการเล่าเรื่องแนบบันเทิงคดี.....	137
10	องค์ประกอบด้านการตีความโฆษณาทางสื่อโทรทัศน์.....	143
11	จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามกลุ่มสาขาวิชาและสถาบันการศึกษา.....	156
12	สภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	158
13	ความถี่ในการรับสื่อแต่ละชนิดต่อสัปดาห์.....	160
14	การตัดสินใจในการรับสื่อแต่ละชนิด.....	162
15	เหตุผลในการเลือกรับสื่อแต่ละชนิด.....	165
16	หนังสือพิมพ์รายวันที่อ่านเป็นประจำ.....	167
17	รูปแบบที่อ่านจากหนังสือพิมพ์เป็นส่วนใหญ่.....	168
18	เนื้อหาที่อ่านจากหนังสือพิมพ์เป็นประจำ.....	170
19	ลักษณะสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ฟังเป็นประจำ.....	171

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่	
20 เนื้อหาที่ฟังจากสถานีวิทยุกระจายเสียงเป็นประจำ.....	172
21 สถานี / ช่องที่ชมโทรทัศน์เป็นประจำ.....	173
22 รูปแบบรายการโทรทัศน์ที่ชมเป็นประจำ.....	176
23 ประเภทของรายการโทรทัศน์ที่ชมเป็นประจำ.....	177
24 ประเภทรายการสารคดีทางโทรทัศน์ที่ชมเป็นประจำ.....	178
25 เนื้อหาที่ชมจากรายการโทรทัศน์เป็นประจำ.....	180
26 ภาพยนตร์ที่ได้ชม.....	181
27 จำนวนครั้งในการชมภาพยนตร์เรื่องไททานิค.....	182
28 สรุปการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมีเดียลิตเดอเรซี.....	183
29 ผลรวมของฐานนิยมขององค์ประกอบมีเดียลิตเดอเรซี ของทุกกลุ่มสาขาวิชา.....	185
30 ผลรวมของฐานนิยมด้านสถาบันสื่อ / องค์กรสื่อ.....	265
31 ผลรวมของฐานนิยมด้านเนื้อความสื่อ.....	266
32 ผลรวมของฐานนิยมด้านการมีส่วนร่วม / การตอบโต้สื่อ.....	267
33 ผลรวมของฐานนิยมด้านรูปแบบ รหัส แบบแผนของสื่อหนังสือพิมพ์.....	268
34 ผลรวมของฐานนิยมด้านรูปแบบ รหัส แบบแผนของสื่อ วิทยุกระจายเสียง.....	269
35 ผลรวมของฐานนิยมด้านรูปแบบ รหัส แบบแผนของสื่อโทรทัศน์.....	270
36 ผลรวมของฐานนิยมด้านการตีความการเล่าเรื่องแนวเรื่องจริง.....	271
37 ผลรวมของฐานนิยมด้านการตีความการเล่าเรื่องแนวบันเทิงคดี.....	272
38 ผลรวมของฐานนิยมด้านการตีความโฆษณาทางสื่อโทรทัศน์.....	273